

ПРЕДЛОГ

На основу члана 41а став 2. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка и 14/16) и члана 42. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС” бр. 55/05, 71/05-исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12-УС, 72/12, 7/14-УС и 44/14),

Влада доноси

УРЕДБУ О ПРОГЛАШЕЊУ ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА „ЖЕЉИН”

Члан 1.

Подручје планине Жељин, позиционирано у централном делу Србије, између доњег тока Ибра и средњег тока Западне Мораве, између планина Кобаоник, Столови и Гоч, ставља се под заштиту и проглашава заштићеним подручјем под именом „ Жељин”, као природно добро од регионалног, односно великог значаја и сврстава се у II категорију заштите, као предео изузетних одлика (у даљем тексту: Предео изузетних одлика „Жељин”).

Члан 2.

Предео изузетних одлика „Жељин”, ставља се под заштиту како би се: очувала хидрографска мрежа која је доста густа и чини је мноштво извора, река и потока; очувале букове шуме, које имају апослутну доминацију у централном планинском делу, док храстове шуме доминирају у нижем, благо заталасном делу планине. Планински појас испод самог врха, покривен је буковим заједницама, које чине карактеристичну субалпску шуму; очувало флористичко богатство које је процењенона на преко 355 биљних врста и подврста, од чега су заштићена 42 биљна таксона, од који су 39 у категорији заштићених, док су 3 таксона строго заштићена. Ендемична флора је представљена са 8 биљних врста. На тресави Језеро, срећу се и станишта сфагнумских маховина (*Sphagnum spp.*), која су у Србији ретка и угрожена, а све врсте из ове групе маховина спадају у строго заштићене врсте на националном нивоу. Такође, са флористичке стране је значајно присуство таксона љутић (*Ranunculus aconitifolius*L.), новог за флору Републике Србије; очувало 48 врста из 32 рода и 5 фамилија правокрылаца (Orthoptera). Значајно је истаћи да северни део планине Жељин спада у једно од 40 Одабраних подручја за дневне лептире (РВА) у Србији. На целом подручју забележене су 94 врсте дневних лептира; очувало присуство 10 врста риба (дво пругаста укклија- *Alburnoides bipunctatus*, поточна мрена- *Barbus peloponnesius*, кркуша- *Gobiogobio*, клен - *Squalius cephalus*, сребрни караш - *Carassius gibelio*, гавчица – *Rhodeus amarus*, поточна пастрмка - *Salmo trutta*, дужичаста пастрмка - *Oncorhynchus mykiss*, балкански вијун – *Sabanejewia aurata*, бркица – *Barbatula barbatula*), док фауну водоземаца и гмизаваца Жељина чине 6 врста из класе водоземаца (*Amphibia*) и 7 врста из класе гмизаваца (*Reptilia*); очувало 132 врсте птица, од којих је присутно укупно 112 заштићених врста птица међу којима је сури орао *Aquila chrysaetos*, гаћаста кукумавка *Aegolius funereus*, змијар *Circaetus gallicus*, продавац *Crex crex*, буљина *Bubo bubo* и др; очувало најмање 45 врста сисара, што га сврстава у зону нешто нижег диверзитета када је о овој фауни реч. Најбројнију групу сисара чине глодари (Rodentia) са 14 присутних врста, за њима следе звери (Carnivora) са 10

присутних врста, док су слепи мишеви (Chiroptera) заступљени са 4 врсте. Најмалобројнији су папкари (Artiodactyla) са 2 и зечеви (Lagomorpha) са 1 врстом.

Предео изузетних одлика „Жељин“ представља „Одабрана подручја за дневне лептире у Србији“ (РВА – Prime Butterfly Area). Делови подручја представљају потенцијална подручја NATURA 2000 еколошке мреже.

Члан 3.

Предео изузетних одлика „Жељин“ обухвата истоимени планински масив који припада Родопском планинском систему. Позициониран је у централном делу Србије, захватајући делове Града Краљева и обухвата просторе катастарских општина Гокчаница, Плана и Баре, као и подручја општина Александровац са катастарским општинама Рогавчина, Плоча и Јелакци и општина Рашка са катастарским општинама Боће, Војмиловићи, Ковачи и Биљановац.

Површина Предела изузетних одлика „Жељин“ износи 6.379,09 ha, од чега је 5.293,12 ha (82,98%) у државном власништву, 1.066,28ha (16,72%) у приватном власништву, 19,70ha (0,31%) у јавном власништву, од чега је I степеном обухваћено 3,07%, II степеном 3,15% и III степеном 93,78% укупне површине подручја Предела изузетних одлика „Жељин“.

Опис границе и графички приказ Предела изузетних одлика „Жељин“, дати су у Прилогу – Опис границе и графички приказ Предела изузетних одлика „Жељин“, који је одштампан уз ову уредбу и чини њен саставни део.

Члан 4.

На подручју Предела изузетних одлика „Жељин“, утврђују се режими заштите I, II и III степена.

Режим заштите I степена, укупне површине 195,91 ha, односно 3,07%, површине Предела изузетних одлика „Жељин“, обухвата следеће највредније локалитете:

1) „Крива река“, обухвата горњи слив Криве реке, површина овог локалитета износи 86,09 ha и налази се на територији Града Краљева (КО Гокчаница)

2) „Врх Жељина – Плочка чука“, обухвата највише делове планине Жељин, површина овог локалитета износи 47,46 ha и налази се на територији Града Краљева ((КО Гокчаница) и на територији општине Александровац (КО Рогавчина и КО Плоча).

3) „Жељински троскок - Јеловак“, на овом локалитету смештен је стални извор, од којег полази леви изворишни крак Јеловака. Нешто ниже Јеловак се спаја са десним изворишним краком, након чега улази у најужи и најстрмији део своје кањонске долинице, испресецан слаповима и каскадама, који се завршава моћним ерозивним одсеком. Ту је формиран најлепши водопад масива планине Жељин, површина овог локалитета износи 62,34 ha и налази се на територији општине Рашка (КО Боће).

Режим заштите II степена, укупне површине 201,06 ha, односно 3,15 % површине Предела изузетних одлика „ Жељин“, обухвата следеће локалитете:

1) „Прештер - Кола“, обухвата слив Колске реке са њеном притоком Кривом реком, површина овог локалитета износи 105,17 ha и налази се налази се на територији Града Краљева (КО Гокчаница)

2) „Врх Жељина“, обухвата падине Жељина и Плочке чуке око подручја са режимом заштите I степена, површина овог локалитета износи 75,28 ha и налази се на

територији Града Краљева ((КО Гокчаница) и на територији општине Александровац (КО Рогавчина и КО Плоча).

3) „Кавањ-Висеће”, обухвата западне падине врха Кавањ испод кога извире Планска река, површина овог локалитета износи 20,59 ha и налази се на територији општине Рашка (КО Боће).

Режим заштите III степена, укупне површине 5.982,13 ha, односно (93,78%) површине Предела изузетних одлика „ Жељин”, обухвата преостали део заштићеног подручја који није обухваћен режимом заштите I и II степена.

Члан 5.

На подручју Предела изузетних одлика „Жељин”, на површинама на којима је утврђен режим заштите III степена, спроводи се проактивна заштита, где се могу вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора.

Осим забране радова и активности које су као такве утврђене чланом 35. Закона о заштити природе, забрањују се и:

1) изградња хидротехничких и хидроенергетских објеката (акумулација, брана...), укључујући и регулацију водотока – забрану каптажних или регулационих радова у долини потока;

2) изградња септичких јама пропусног типа и свако испуштање отпадних и осочних вода у водоток и земљиште;

3) промена намене пољопривредних површина;

4) прерада и предконцентрације минералних сировина;

5) изградња већих смештајних капацитета (хотела и сл.);

6) изградња стамбених, економских и помоћних објеката пољопривредних домаћинстава и викенд објеката изван грађевинских подручја утврђених посебним планским и урбанистичким документима;

7) преоравање земљишта;

8) чиста сеча шума и крчење земљишта и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процесе јаке и ексцесивне водне ерозије и неповољне промене предела;

9) складиштење, одлагање и бацање смећа и отпадних материјала ван места одређених за ту намену као и нерегулисано одлагање стајског ђубрета;

10) руковање отровним хемијским материјама и нафтним дериватима на начин који може проузроковати загађивање земљишта и вода;

11) лов младих, полно незрелих или тек сазрелих риба;

12) самоиницијативно порибљавање;

13) риболов након порибљавања како би се унета млађ уклопила у заједницу риба и адаптирала на нове услове средине.

Радови и активности ограничавају се на:

1) експлоатација минералних сировина на лежишта која су у функцији, на она за која су пре 2014. године започета детаљна геолошка истраживања или је у току израда рударских пројеката у складу са законом;

2) каптирање извора, изградњу водозавата, дубоких бушотина или издвојених објеката само за потребе водоснабдевања појединачних домаћинстава.

Члан 6.

На подручју Предела изузетних одлика „Жељин”, на површинама на којима је утврђен режим заштите II степена спроводи се активна заштита ради очувања и унапређења природних вредности, посебно кроз мере управљања популацијама дивљих биљака и животиња, одржање и побољшање услова у природним стаништима и традиционално коришћење природних ресурса.

Осим забране радова и активности, које су као такве утврђене чланом 35. Закона о заштити природе и члана 6. ове уредбе, у режиму заштите II степена забрањује се и:

- 1) пренамена површина на којима се налазе шумска и ливадска станишта, као и било какви захвати који би нарушили основну структуру и састав ових екосистема;
- 2) изградња септичких јама пропусног типа и свако испуштање отпадних и осочних вода у водоток и земљиште;
- 3) уништавање и сакупљање биљних и животињских врста које су обухваћене Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“ бр.5/2010 и 47/2011), односно врста које се наводе у „црвеним књигама“ и „црвеним листама“ флоре и фауне“;
- 4) чиста сеча у циљу реконструкције;
- 5) постављање, односно укуцавање табли и других обавештења на стаблима;
- 6) уништавање гнезда птица;
- 7) ограђивање ловишта или дела ловишта чија је намена спортски или комерцијални одстрел дивљачи;
- 8) превођење вода и измену хидродинамичких карактеристика и режима потока и река, као и све друге радове и интервенције које могу утицати на измену хидролошког режима подземних и површинских вода.

Радови и активности ограничавају се на:

- 1) активности на извођењу хитних и неопходних санационих шумских радова након акцидентних ситуација приликом ветролома, ветроизвала, пожара, каламитета инсеката и слично, уз услове Завода за заштиту природе;
- 2) испашу стоке;
- 3) кошење ливада и коришћење траве;
- 4) газдовање шумама и шумским земљиштима у складу са плановима и основама газдовања шумама, а којима се обезбеђује одржавање постојећих шумских екосистема и побољшање њиховог састава, структуре и здравственог стања, очување разноврсности и изворности дрвећа, жбуња и осталих биљних и животињских врста у шумским састојинама;
- 5) паљење ватре, на местима одређеним за ту намену;
- 6) активности везане за унапређење популација ретких и угрожених биљних и животињских врста;
- 7) контролисано сакупљање лековитог биља;
- 8) контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе;
- 9) спровођење активности у оквиру научно-истраживачких радова и праћење природних процеса;
- 10) праћење стања флоре и фауне;
- 11) спровођење одговарајућих мера противпожарне и противерозине заштите;

12) ловство на санитарни лов дивљачи, заштиту и унапређивање популација дивљачи у ловишту и мере на унапређивању станишта дивљачи, у складу са планским актима из области ловства.

Члан 7.

На подручју Предела изузетних одлика „Жељин”, на површинама на којима је утврђен режим заштите I степена спроводи се строга заштита, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очување станишта и животних заједница у условима дивљине.

Осим забране радова и активности које су као такве утврђене чланом 35. Закона о заштити природе и чл. 6. и 7. ове уредбе, у режиму заштите I степена забрањује се и:

1) сви радови и активности, осим научних истраживања и строго контролисаних активности усмерених ка очувању и унапређивању постојећег стања екосистема;

2) коришћење природних ресурса;

3) изградња објеката.

Радови и активности ограничавају се на:

1) научна истраживања и праћење природних процеса;

2) контролисану (бројно, временски и просторно) посету искључиво ради стручне едукације;

3) обележавање граница;

4) спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, елементарних непогода и удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина, уз сагласност надлежног за послове заштите природе (у даљем тексту: Министарство).

Члан 8.

Предео изузетних одлика „Жељин” поверава се на управљање Јавном предузећу „Србијашуме” (у даљем тексту: Управљач).

У обављању законом утврђених послова управљања заштићеним подручјем, Управљач је овлашћен и дужан нарочито да: организује чуварску службу; обележи заштићено подручје и подручје заштитне зоне; донесе план управљања, годишњи програм управљања и акт о унутрашњем реду и чуварској служби; води евиденције о природним вредностима и људским активностима; обавештава кориснике заштићеног подручја и заштитне зоне о могућностима за обављање радова и активности; учествује у поступку утврђивања накнаде за ускраћивање или ограничавање права коришћења; издаје сагласности и одобрења; прати стање и води евиденције о природним вредностима, непокретностима и људским активностима; утврђује и наплаћује накнаде за коришћење заштићеног подручја.

Управљач је дужан да изврши упис делатности управљања заштићеним подручјем у складу са прописима којима се уређује класификација делатности и регистрација удружења у року од 60 дана од дана ступања на снагу ове уредбе.

Члан 9.

Очување, унапређење, одрживо коришћење и приказивање природних и других вредности Предела изузетних одлика „Жељин” спроводи се према плану управљања који доноси Управљач на период од десет година (у даљем тексту: План управљања), са садржином и на начин прописан законом којим се уређује заштита природе.

План управљања садржи циљеве и приоритетне задатке очувања повољног стања заштићеног подручја, као и превентивне мере заштите од пожара у складу са законом којим се уређује заштита од пожара и прописима донетим на основу тог закона.

План управљања Управљач доноси и доставља Министарству најкасније у року од десет месеци од дана ступања на снагу ове уредбе.

У поступку давања сагласности на План управљања, Министарство прибавља мишљења министарстава надлежних за послове науке, просвете, туризма, просторног планирања, водопривреде, рударства, пољопривреде, шумарства и финансија.

Управљач је дужан да једном у три године анализира спровођење Плана управљања и остварене резултате и по потреби изврши његову ревизију.

До доношења Плана управљања, Управљач врши послове на основу годишњег програма управљања који је дужан да донесе и достави Министарству на сагласност у року од 30 дана од дана ступања на снагу ове уредбе.

Годишњи програм управљања из става 6. овог члана садржи нарочито: сажет приказ природних и других вредности заштићеног подручја, циљева заштите и одрживог коришћења, могућности и ограничења за њихово остваривање; детаљан приказ годишњих задатака на чувању, одржавању, унапређењу, приказивању и одрживом коришћењу заштићеног подручја за потребе науке, образовања, рекреације и туризма и укупног социоекономског развоја; приказ конкретних послова на изради и доношењу управљачких докумената, првенствено Плана управљања, акта о унутрашњем реду и чуварској служби и акта о накнади за коришћење заштићеног подручја; приказ задатака на обележавању заштићеног подручја, заснивању информационог система и противпожарној заштити; приказ субјеката и организационих и материјалних услова за извршења програма, висине и извора потребних финансијских средстава.

Члан 10.

Управљач је дужан да обезбеди спровођење режима заштите, односно унутрашњи ред и чување заштићеног подручја у складу са правилником о унутрашњем реду и чуварској служби који доноси уз сагласност Министарства у року од шест месеци од дана ступања на снагу ове уредбе.

У оквиру садржине прописане Законом о заштити природе, правилником се ближе утврђују забрањени радови и активности, као и правила и услови обављања радова и активности који су допуштени на подручју Предела изузетних одлика „Жељин”.

Правилник се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Члан 11.

Управљач је дужан да на прописан начин обележи Предео изузетних одлика „Жељин”, његове спољне границе и границе површина, односно локалитета са режимом заштите I, II и III степена најкасније у року од годину дана од дана ступања на снагу ове уредбе.

Управљач је дужан да у сарадњи са Републичким геодетским заводом и Заводом за заштиту природе Србије, изврши идентификацију граница Предела изузетних одлика „Жељин” на терену, дигиталној ортофото карти и катастарском плану, у року од 12 месеци од дана ступања на снагу ове уредбе.

На операт, односно записник о утврђивању граница из става 2. овог члана, сагласност даје министарство надлежно за послове просторног планирања.

Границе утврђене, описане и верификоване на начин прописан у ст. 2. и 3. овог члана, сматраће се меродавним у свим стварима које се тичу спровођења ове уредбе.

Члан 12.

Управљач је дужан да заснује дигиталну базу података, односно географски информациони систем о природним и створеним вредностима, непокретностима, активностима и другим подацима од значаја за управљање Пределом изузетних одлика „Жељин”, у року од две године од дана ступања на снагу ове уредбе.

Члан 13.

Управљач доноси и доставља Министарству на сагласност акт о накнади за коришћење заштићеног подручја Предела изузетних одлика „Жељин”, најкасније у року од 90 дана од дана ступања на снагу ове уредбе.

Акт из става 1. овог члана објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Члан 14.

Средства за спровођење Плана управљања Предела изузетних одлика „Жељин”, обезбеђују се из буџета Републике Србије, од накнаде за коришћење заштићеног подручја, прихода остварених обављањем делатности Управљача и из других извора у складу са законом.

Члан 15.

Планови, програми и основе из области рударства, енергетике, саобраћаја, шумарства, ловства, управљања рибљим фондом, водопривреде, пољопривреде и туризма и других делатности од утицаја на природу, а који се односе на коришћење природних ресурса и простора у заштићеном подручју Предела изузетних одлика „Жељин”, усагласиће се са Просторним планом Републике Србије, овом уредбом и Планом управљања из члана 9. ове уредбе.

Планови, програми и основе из става 1. овог члана, доносе се уз предходну сагласност министра надлежног за послове заштите животне средине.

Члан 16.

Ова уредба ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 Број:

У Београду, 2018. године

В Л А Д А

ПРЕДСЕДНИК